

Debat: si sabem que ens equivoquem, ha d'empènyer-nos l'Estat?

Debat estructurat sobre els nudges i el paternalisme libertari: si l'economia del comportament demostra que decidim amb biaixos, està legitimat el poder públic per a dissenyar les opcions per defecte? Amb tres casos reals espanyols damunt la taula.

DURADA

55 min · 1 sessió

AGRUPAMENT

grup classe dividit en tres equips + moderació

UNITAT 2

La presa de decisions econòmiques

MATERIALS

- Tres targetes de rol (Partidari de l'espenta · Defensor de l'autonomia · Comissió avaluadora)
- Fitxa amb els tres casos reals: donació d'òrgans, plans de pensions d'adscripció automàtica i etiquetatge nutricional
- Cronòmetre projectat per als torns
- Rúbrica de coavaluació impresa

ENCAIX CURRICULAR · Sabers A.2, A.5 · Comp. específiques CE2 · Comp. clau CCL, CC, CPSAA

Plantejament

La unitat demostra una cosa incòmoda: no decidim com el manual clàssic suposa. L'ancoratge ens mou el preu de referència, el cost enfonsat ens lliga al que ja hem gastat, el biaix del present ens fa preferir 10 € hui a 15 € d'ací a un mes. Kahneman i Tversky ho van documentar, Simon ho va anomenar racionalitat acotada, i hui és material d'examen.

D'ahí ix una pregunta que no és tècnica sinó política: **si l'Estat sap que decidim malament, ha de dissenyar les opcions perquè encertem més?** Thaler i Sunstein ho van anomenar *paternalisme libertari*: canviar l'opció per defecte sense prohibir-ne cap. Els seus crítics responen que decidir per un altre «pel seu bé» continua sent decidir per un altre, encara que quede l'eixida oberta.

El debat no té resposta correcta, i eixe és el punt. El que sí que té són arguments millors i pitjors, i eixos es distingixen.

Els tres casos de la fitxa

CAS	COM FUNCIONA	DADA
Donació d'òrgans	A Espanya es presumix el consentiment: eres donant tret que digues el contrari	Espanya lidera el món en donacions per milió d'habitants des de fa tres dècades
Plans de pensions d'empresa	En diversos països el treballador queda inscrit per defecte i ha de demanar la baixa	Les taxes de participació passen d'entorn del 40 % a més del 85 % només canviant el defecte
Etiquetatge nutricional frontal	Un semàfor o una lletra al frontal de l'envàs, sense prohibir res	Discutit a Espanya des de 2018; la indústria alimentària s'hi ha oposat

En els tres casos **ningú perd cap opció**: pots no ser donant, pots eixir-te'n del pla, pots comprar el producte amb la pitjor lletra. Només canvia que passa si no fas res.

Objectius didàctics

- Aplicar els biaixos estudiats (inèrcia, biaix del present, aversió a la pèrdua) a decisions de política pública reals.
- Distingir l'opció per defecte de la prohibició, i veure per què eixa distinció és el nucli de l'argument.
- Defendre una posició amb dades i anticipar l'objecció més forta del contrari.
- Reconèixer que una mateixa troballa científica admet lectures polítiques oposades.

Passos

- 1. Repartiment de rols (5 min).** Tres equips. *Partidaris de l'espenta*: el defecte sempre existix, així que algú el tria; millor que el trie qui respon davant dels votants. *Defensors de l'autonomia*: qui dissenya el defecte té poder sobre milions sense haver-ho demanat, i hui és la pensió però demà és una altra cosa. *Comissió avaluadora*: no debat, pren notes i al final dicta veredictes argumentats. El rol assignat **no ha de coincidir necessàriament amb l'opinió personal**.
- 2. Preparació (15 min).** Cada equip prepara tres arguments i anticipa dues objeccions amb la seua resposta. Obligatori usar almenys un cas de la fitxa i almenys un biaix de la unitat **amb el seu nom tècnic**.
- 3. Exposició (8 min, 4 min per equip).** Els dos equips que debaten exposen sense interrupcions.
- 4. Rèplica (8 min, 4 min per equip).** Cadascun respon a l'altre.
- 5. Preguntes de la comissió (10 min).** La comissió pregunta als dos equips. Ha de fer almenys una pregunta sobre un cas concret de la fitxa.
- 6. Veredictes (5 min).** La comissió exposa la seua conclusió: quin argument li ha semblat més sòlid de cada costat i per què.
- 7. Tancament individual (4 min).** Cada alumne escriu cinc línies amb la seua posició real, citant un argument del costat contrari que li haja fet dubtar.

Criteris d'avaluació

CRITERI	DESCRIPCIÓ	PES
Ús dels biaixos	Nomena biaixos concrets de la unitat i els aplica bé al cas	30 %
Solidesa argumental	Arguments recolzats en les dades de la fitxa, no en impressions	25 %
Rèplica	Respon a l'objecció concreta, sense canviar de tema	20 %
Tancament individual	Reconeix un argument alié valuós i pren posició pròpia	25 %

Variants i extensions

- **Variante curta (30 min):** suprimir la comissió i la ronda de preguntes; només exposició, rèplica i tancament.
- **Variante amb cas d'aula:** aplicar la lògica al mateix institut. Hauria el menú del menjador de tindre per defecte l'opció més saludable? Hauria la matrícula en activitats extraescolars de ser d'adscripció automàtica? Sol ser el moment en què s'entén de veres qui dissenya el defecte.
- **Extensió amb l'experiment de l'ancoratge** de la mateixa unitat: qui va fer l'experiment sobre si mateix defén pitjor la posició de l'autonomia plena, i val la pena assenyalar-ho.
- **Connexió amb la Unitat 11:** els nudges són intervenció pública barata. Comparar-ne el cost amb el d'un impost o una subvenció quan s'estudien els instruments de política econòmica.

